

DEN LILLE GRAMMATIKKBOKA

FRA

Norsk
for innvandrere

DEN LILLE GRAMMATIKKBOKA

Hei!

Denne boka er ment som et **praktisk oppslagsverk** over **norsk grammatikk**, og meningen er at du skal finne ut av det du lurar på, raskt og enkelt.

Boka er **ikke** en komplett oversikt over norsk grammatikk, og noe av grammatikken er **forenklet** av pedagogiske hensyn.

Hvis du vil ha boka i **fysisk format**, kan du printe den ut selv.
(Pass på at du velger **A4-format** når du printer).

Hvis boka gir deg mersmak (hvis du vil lære mer), kan du sjekke ut det store kurset vårt **Bli supergod i norsk grammatikk**:
www.norskforinnvandrere.no/supergod

Lykke til med grammatikken, vi håper du får stor glede av boka!

Ingjerd Hovde
norsklærer

Stian M. Landgaard
norsklærer

INNHOLD

Side

Ordklasser	-	3
Setningsledd	-	4
Verb	-	5
Substantiv	-	8
Pronomen	-	10
Adjektiv	-	11
Determinativ	-	14
Preposisjoner	-	15
Adverb	-	16
Leddsetninger	-	18

Alle norske ord tilhører en ordklasse. Vi har **10 ordklasser** på norsk.

verb

beskriver handlinger

ER GÅ HOPPET FINNES
STIKKER HAR HJULPET

adverb

beskriver verb, adjektiv, adverb, setninger

FORT VELDIG HER OFTE
IKKE NÅ DIT

adjektiv

beskriver substantiv, pronomener

BLÅ SINT STRÅLENDE
FARLIG STOR LAVT

substantiv

navn på dyr, steder, mennesker, fenomener

HARALD INSEKTER BANANEN
NORDMENN KJÆRLIGHET

determinativ

eiendomsord, pekeord, tallord, mengdeord

DIN FEM DISSE MIN
DETTE ALLE NOEN

pronomen

erstatte substantiv

JEG VI DEN DERE
HAN SEG OSS

preposisjon

styrer forholdet mellom andre ord

I TIL UNDER FØR
PÅ FRA OM

konjunksjon

binder sammen ord og setninger

OG ELLER SÅ
MEN FOR

subjunksjon

innleder leddsetninger

AT SELV OM HVIS
FORDI SOM SLIK AT

interjeksjon

lydord, banneord, svarord, utropsord

JA MJAU HEI
NEI UFF FAEN

En setning er laget av flere deler (setningsledd).
Vi har **6 setningsledd** på norsk.

verbal

Handlingen i setningen.
Verbalet er alltid et verb.

subjekt

Den som utfører handlingen.

direkte objekt

Den som blir påvirket av handlingen, «offen» for verbalet.

predikativ

Beskriver subjektet. Brukes med: være, hete, virke, bli, kalles

indirekte objekt

Den noe blir gjort for, mottakeren av direkte objekt.

adverbial

Gir ekstra informasjon om handlingen, f.eks. om sted, tid, årsak, måte osv.

Et **setningsledd** kan bestå av flere ord:

Nevøen min og jeg delte en stor pizza i dag.
subjekt verbal direkte objekt adverbial

Hvert enkelt ord i setningen tilhører en **ordklasse**.

Mannen	min	og	jeg	kjøpte	et
substantiv	determinativ	konjunksjon	pronomen	verb	determinativ
nytt	hus	på	mandag.		
adjektiv	substantiv	preposisjon	substantiv		

Verb beskriver **handlinger**

«Å spise» er et **verb** i **infinitiv**.

verb kan bøyes.

Et **verb** kan
skrives/bøyes på
6 ulike måter:

Å SPISE

SPISER

SPISTE

SPIST

SPISENDE

SPIS

Disse er **ENKLE VERBFORMER** (består av kun ett ord).

infinitiv	å spise
presens	spiser
preteritum	spiste
perfektum partisipp	spist
presens partisipp	spisende
imperativ	spis

Vi kan lage **flere (SAMMENSETTE)** verbformer
ved å bruke hjelpeverb
(**ha, bli, ville** og **skulle**).

Til sammen har vi **12 verbformer**. (6 enkle og 6 sammensatte)

	VERBFORM	BØYNING	EKSEMPLER
	infinitiv • må brukes med et annet verb	å spise	• Nå begynner jeg å spise.
	presens • nåtid: dette skjer akkurat nå • generell nåtid: dette skjer til vanlig • fremtid	spiser	• Nå spiser jeg frokost. • Jeg spiser alltid frokost om morgenen. • Tenk! I morgen spiser vi frokosten vår i Spania!
	presens perfektum • fortid med konsekvenser for nåtiden • noe som begynte i fortiden og fortsatt gjelder • fortid som begynte i en periode som fortsatt gjelder • fortid uten bestemt tidspunkt	har spist	• Jeg er ikke sulten, for jeg har akkurat spist. • Jeg har spist på denne restauranten i 6 år. • Jeg har bare spist pizza denne uken. • Jeg har spist taco en gang, men jeg husker ikke når.
	presens futurum • fremtid (sett fra nåtiden)	skal spise (vil spise) (kommer til å spise)	• Vi skal spise fisk i kveld.
	presens futurum perfektum • fremtid i fremtiden • brukes ofte av journalister når noe ikke kan bekreftes 100 prosent.	skal ha spist (vil ha spist) (kommer til å ha spist)	• Du skal ha spist den salaten før jeg kommer hjem. • Den frekke kunsttyven skal også ha spist den dyre bananen som var utstilt på veggen.
	preteritum • fortid	spiste	• Jeg spiste middag i går.
	preteritum perfektum • fortid i fortiden	hadde spist	• Da barna kom hjem, hadde jeg allerede spist.
	preteritum futurum • fremtid i fortiden	skulle spise	• Han måtte spare alle pengene sine fordi de skulle spise på en fin restaurant.
	preteritum futurum perfektum • ikke gjennomført fremtid i fortiden, noe som ikke skjedde • brukes sammen med «ikke» om noe som dessverre ble gjennomført • brukes om tenkte tilfeller, hypotetiske situasjoner	skulle ha spist (ville ha spist)	• Jeg skulle ha spist før jeg dro ut på denne lange fjellturen, men glemte det. • Jeg skulle ikke ha spist den sjokoladen, men jeg gjorde det likevel. • Hvis jeg hadde vært rik, skulle jeg ha spist på restaurant hver dag.
	perfektum partisipp • brukes ofte som adjektiv • brukes med hjelpeverbet «bli» for å lage passiv	spist	• Jeg kastet den halvspiste middagen i søpla. • Antilopen ble spist av en løve.
	presens partisipp • brukes ofte som adjektiv	spisende	• Uteserveringen er kun for spisende gjester.
	imperativ • kommando • oppfordring	spis	• Spis opp maten din, gutt! • Vær så god, alle sammen, spis!

Noen verb følger regler når de skal bøyes. Disse heter **SVAKE VERB**.
For eksempel: å tappe, å vaske, å spise, å tape, å veie, å leve, å bo, å snø

**Vi har 4 grupper
svake verb**

	infinitiv	presens	preteritum	presens perfektum
V1: to konsonanter før E, ender på et i preteritum	Å TAPPE Å VASKE	TAPPER VASKER	TAPPET (TAPPA) VASKET (VASKA)	HAR TAPPET (HAR TAPPA) HAR VASKET (HAR VASKA)
V2: én konsonant før E, ender på te i preteritum	Å SPISE Å TAPE	SPISER TAPER	SPISTE TAPTE	HAR SPIST HAR TAPT
V3: ei eller v før E, ender på de i preteritum	Å VEIE Å LEVE	VEIER LEVER	VEIDE LEVDE	HAR VEID HAR LEVD
V4: korte verb som ender på vokal i infinitiv, ender på dde i preteritum	Å BO Å SNØ	BOR SNØR	BODDE SNØDDE	HAR BODD HAR SNØDD

infinitiv	presens	preteritum	presens perfektum
be	ber	bad	har bedt
binde	binder	bandt	har bundet
bli	blir	ble	har blitt
bryte	bryter	brøt	har brutt
bære	bærer	bar	har båret
dra	drar	dro	har dratt
finne	finner	fant	har funnet
finnes	finnes	fant	har finnes
fly	flyr	fløy	har fløyet/flydd
følge	følger	fulgte	har fulgt
få	får	fikk	har fått
gjøre	gjør	gjorde	har gjort
gripe	griper	grep	har grepet
gå	går	gikk	har gått
ha	har	hadde	har hatt
hjelpe	hjelper	hjalp	har hjulpet
komme	kommer	kom	har kommet
kunne	kan	kunne	har kunnet
la	lar	lot	har latt
late	later	lot	har latt
le	ler	lo	har ledd
legge	legger	la	har lagt
ligge	ligger	lå	har ligget
lyve	lyver	løy	har løyet
møtes	møtes	møttes	har møttes
måtte	må	måtte	har måttet
nyte	nyter	nøt	har nytt
rekke	rekker	rakk	har rukket
se	ser	så	har sett
selge	selger	solgte	har solgt
sette	setter	satte	har satt
si	sier	sa	har sagt
sitte	sitter	satt	har sittet
skjære	skjærer	skar	har skåret
skrive	skriver	skrev	har skrevet
skulle	skal	skulle	har skullet
skyldes	skyldes	skyldtes	har skyldtes
skyte	skyter	skjød	har skutt
slå	slår	slo	har slått
slåss	slåss	sloss	har slåss
spørre	spør	spurte	har spurt
stå	står	stod	har stått
ta	tar	tok	har tatt
tørre	tør	turte	har turt
ville	vil	ville	har villet
være	er	var	har vært

Andre verb følger ingen regler (uregelmessige verb).

Disse heter **STERKE VERB**.

Her ser du en oversikt over noen **viktige sterke verb** og hvordan de bøyes i **infinitiv**, **presens**, **preteritum** og **presens perfektum**

APEKATT

substantiv er **navn** på dyr, steder, mennesker og fenomener.

Norske **substantiver** har **(grammatisk) kjønn**:

- **hankjønn** (f.eks en **kopp**, en **mann**, en **kanin**)
- **hunkjønn** (f.eks ei **flaske**, ei **dame**, ei **mus**)
- **intetkjønn** (f.eks et **glass**, et **menneske**, et **ekorn**)

Et **substantiv** har fire bøyingsformer:

substantiver bøyes i:

tall
(entall/flertall)

bestemthet
(ubestemt/bestemt form)

	entall	flertall
ubestemt	ubestemt form entall tomat 	ubestemt form flertall tomater
bestemt	bestemt form entall tomaten 	bestemt form flertall tomatene

REGELMESSIGE SUBSTANTIV

bøyes slik:

Det er to vanlige bøyingsmønstre for **hankjønn** →

- **m1**: vanlige hankjønnsord → **gutt**
- **m2**: hankjønnsord som ender på ER → **lærer**

ett bøyingsmønster for **hunkjønn**

→ • **f1**: alle regelmessige hunkjønnsord → **jente**

Og to bøyingsmønstre for **intetkjønn**

- **n1**: intetkjønnsord med kun én stavelse → **hus**
- **n2**: intetkjønnsord med to eller flere stavelser → **eple**

		HANKJØNN		HUNKJØNN	INTETKJØNN	
		m1	m2	f1	n1	n2
entall	ubestemt	en gutt	en lærer	ei jente	et hus	et eple
	bestemt	gutten	læreren	jenta	huset	eplet
flertall	ubestemt	gutter	lærere	jenter	hus	epler
	bestemt	guttene	lærerne	jentene	husene	eplene

Uregelmessige substantiver

Uregelmessige substantiver følger ikke noen regler.

Men som oftest er de uregelmessige kun i flertall.

1) Noen **korte substantiver** i **hankjønn** og **hunkjønn** ender ikke på ER i flertall.

entall	ubestemt	en maur	en ting	en feil	ei ski	ei mus	ei lus
	bestemt	mauren	tingen	feilen	skia	musa	lusa
flertall	ubestemt	maur	ting	feil	ski	mus	lus
	bestemt	maurene	tingene	feilene	skiene	musene	lusene

2) De fleste **måleenheter** og **valutaer** i **hankjønn** ender ikke på ER i flertall.

entall	ubestemt	en kilo	en meter	en liter	en euro	en dollar
	bestemt	kiloen	meteren	literen	euroen	dollaren
flertall	ubestemt	kilo	meter	liter	euro	dollar
	bestemt	kiloene	meterne	literne	euroene	dollarene

3) Mange substantiver som **ender på EL**, får sammmentrukket form i flertall. Det gjelder også noen som **ender på ER**.

entall	ubestemt	en sykkel	en onkel	en mangel	en forelder	ei søster	ei skulder
	bestemt	sykkelen	onkelen	mangelen	forelderen	søstera	skuldra*
flertall	ubestemt	sykler	onkler	mangler	foreldre	søstre	skuldre
	bestemt	syklene	onklene	manglene	foreldrene	søstrene	skuldrene

* Ei skulder får også sammmentrukket form i bestemt form entall.

4) Substantiver i **intetkjønn** som **ender på UM** (fra latin) i ubestemt form entall, mister denne endelsen i alle andre former.

entall	ubestemt	et muse um	et studium	et privilegium
	bestemt	muse et	studiet	privilegiet
flertall	ubestemt	muse er	studier	privilegier
	bestemt	muse ene	studiene	privilegiene

5) Noen **uregelmessige**, men vanlige **hunkjønnssubstantiver**.

entall	ubestemt	ei gås	ei ku	ei datter	ei tå
	bestemt	gåsa	kua	dattera	tåa
flertall	ubestemt	<u>gjess</u>	kyr	døtre	tær
	bestemt	<u>gjessene</u>	kyrne	døtrene	tærne

6) Mange **uregelmessige substantiver** bytter vokal i flertall.

A blir E

entall	ubestemt	en mann	en far	en hovedstad	ei and	ei natt	ei hand
	bestemt	mannen	faren	hovedstaden	anda	natta	handa
flertall	ubestemt	menn	fedre	hovedsteder	ender	netter	hender
	bestemt	mennene	fedrene	hovedstedene	endene	nettene	hendene

O blir Ø

entall	ubestemt	en bonde	en fot	en bror	ei bok	ei rot	ei mor
	bestemt	bonden	foten	brøren	boka	rota	mora
flertall	ubestemt	bønder	føtter	brødre	bøker	røtter	mødre
	bestemt	bøndene	føttene	brødrene	bøkene	røttene	mødrene

E blir Æ

entall	ubestemt	et kne	et tre	et håndkle
	bestemt	kneet	treet	håndkleet
flertall	ubestemt	knær	trær	håndklær
	bestemt	knærne	trærne	håndklærne

Det finnes **flere typer** **pronomen** på norsk:

personlig pronomen
ubestemt pronomen
resiprokt pronomen
relativt pronomen

Disse to deles også inn i 3 undergrupper:
subjektspronomen,
objektspronomen
og **refleksivt pronomen**.

1. personlig pronomen

Jeg vasker **meg**,
subjektspronomen refleksivt pronomen

Du kjenner **meg** fra før.
subjektspronomen objektspronomen

Vi koser **oss**,
subjektspronomen refleksivt pronomen

	subjekt		objekt		refleksivt	
	entall	flertall	entall	flertall	entall	flertall
1. person	jeg	vi	meg	oss	meg	oss
2. person	du	dere	deg	dere	deg	dere
3. person	han	de	ham	dem	seg	seg
	hun		henne			
	den		den			
	det		det			

Vi bruker **refleksivt pronomen** (i stedet for objektspronomen) når **subjektet** og **objektet** er **samme person**.

2. ubestemt pronomen

Man må tenke **seg** om før **man** snakker..
subjektspronomen refleksivt pronomen subjektspronomen

Man skal ikke tro på alt andre forteller **en**.
subjektspronomen objektspronomen

	subjekt	objekt	refleksivt
	entall	entall	entall
1. person	man	en	seg

3. resiprokt pronomen

« hverandre »

Det **resiproke pronomenet** «**hverandre**» brukes når en verbalhandling er **gjensidig**. Det vil si når den gjelder **to eller flere subjekter**. «**Hverandre**» bøyes ikke i kjønn og tall, men kan få genitivs-s og fungerer da som determinativ.

- **Ole og Per** liker ikke **hverandre**. → *Ole liker ikke Per, og Per liker ikke Ole.*
- **Alle elevene i klassen** kjenner **hverandre**. → *Hver eneste elev kjenner de andre elevene i klassen.*
- **Vi** tok **hverandres** hender og hoppet. → *Jeg tok dine hender, du tok mine hender, og så hoppet vi.*

4. relativt pronomen

« som »

Det vanligste **relativpronomenet** er «**som**».

«**Som**» innleder ofte adjektivistiske leddsetninger (se side 18) og viser tilbake til **subjektet** eller **objektet** i helsetningen.

- **subjekt:** **Pizzaen som** jeg spiste i går, smakte godt.
(«**som**» viser til «pizzaen»)

Når «**som**» viser til subjektet, kan det sløyfes:
Pizzaen jeg spiste i går, smakte godt.

- **objekt:** Jeg kjenner **en mann som** kommer fra Frankrike.
(«**som**» viser til «en mann»)

Når «**som**» viser til objektet, kan det **ikke** sløyfes:
Jeg kjenner **en mann** kommer fra Frankrike.

Hva er et adjektiv?

Adjektiver beskriver **substantiver** og **pronomen**.

Bjørnen var **sulten**.

Den **gamle mannen** sover.

Jeg er **sint**.

Du er **glad**.

Adjektiver kan også beskrive **substantiv-fraser** og **pronomen-fraser**

Kona til Thomas er **snill**.

Du og jeg er **fattige**.

Han i banken er **rik**.

Adjektivets plassering

Adjektiver kan stå foran **substantivet**:

Den **gamle mannen** sover.

Den **lille jenta** sitter på trappen.

Adjektivet kan også stå etter et verb som tar **predikativ** (som **være**, **bli**, **hete** osv)

Mannen **har blitt gammel**.

Jenta som sitter på trappen, **er lita**.

Når **adjektiver** beskriver **verb**,
kaller vi det **adverb** (se side 17)

adjektiv: Bilen er **rask**. (beskriver «**bilen**»)

adverb: Bilen kjører **raskt**. (beskriver «**kjører**»)

ADJEKTIVBØYNING

Vi bøyer **adjektiver** i:

kjønn: **hankjønn**, **hunkjønn**, **intetkjønn**

tall: **entall**, **flertall**

bestemthet: **ubestemt**, **bestemt** form

grad: **positiv**, **komparativ**, **superlativ**

REGELMESSIGE ADJEKTIVER

bøyes etter fem mønstre: **a1**, **a2**, **a3**, **a4** og **a5**.

	forandring	regel	eksempler
a1	+t i intetkjønn +e i flertall	1. de fleste korte adjektiver 2. adjektiver som ender på -AL , -IV , -ØS	1. stor, søt, hvit, rød, gul, brun, hard, fin 2. normal, global, aktiv, effektiv, amorøs, glamorøs
a2	+e i flertall	1. adjektiver som ender på -IG 2. adjektiver som ender på -SK 3. adjektiver som ender på en konsonant +T 4. adjektiver som ender på en uttalt D	1. farlig, vanskelig, kjedelig, forferdelig, ferdig 2. norsk, tysk, engelsk, praktisk, fantastisk 3. svart, sint, trist, stekt, oppspist, knekt 4. solid, absurd, fremmed, opplevd, nedsnødd
a3	ingen bøyning	adjektiv som ender på -E eller -A	sjarmerende, smilende, bra, rosa, lilla, ekte
a4	+ede i flertall	perfektum partisipp av v1-verb	uvasket, nydusjet, oppvarmet
a5	+t i intetkjønn sammentrukket form i flertall	adjektiver som ender på -EN , -EL og -ER	voksen, åpen, enkel, singel, diger, mager

eksempler:

	HANKJØNN/HUNKJØNN	INTETKJØNN	FLERTALL OG BESTEMT FORM
a1	en fin gutt ei fin jente	et fint smykke	mange fine smykker det fine smykket
a2	en fantastisk idé ei fantastisk bok	et fantastisk liv	flere fantastiske ideer den fantastiske ideen
a3	en ekte mann ei ekte gullklokke	et ekte juletre	noen ekte gullklokker den ekte gullklokka
a4	en oppvarmet garasje ei oppvarmet hytte	et oppvarmet hus	flere oppvarmede hytter den oppvarmede hytta
a5	en åpen bil ei åpen dør	et åpent miljø	mange åpne dører den åpne døra

Adjektiver har ikke eget **kjønn**,
men **tar kjønn**et til det **ordet** det
beskriver.

Substantiver i **hankjønn** og **hunkjønn**
har lik adjektivbøyning – med ett
unntak: det **uregelmessige adjektivet**
liten (**hankjønn**) / **lita** (**hunkjønn**).

Bestemt form av **adjektivet** er alltid
lik formen i **flertall**.

UREGELMESSIGE ADJEKTIVER

REGEL	HANKJØNN/HUNKJØNN	INTETKJØNN	FLERTALL OG BESTEMT FORM
adjektiver som ender på <u>to like konsonanter</u> bøyes som a1 , men mister én konsonant i intetkjønn	en trygg verden en snill lærer ei tykk dame	et trygt samfunn et snilt barn et tykt skjef	mange trygge samfunn det trygge samfunnet mange snille lærere den snille læreren mange tykke damer den tykke dama
Noen adjektiver som ender på en vokal får +TT i intetkjønn ; (+E er valgfritt i flertall og bestemt form *)	en blå himmel ei ny tid	et blått hav et nytt liv	flere blå (e) hav det blå (e) havet mange nye liv det nye livet
Noen adjektiver som ender på en vokal bøyes ikke i intetkjønn ; (+E er valgfritt i flertall og bestemt form)	en sjalu partner en sky person	et sjalu monster et sky menneske	noen sjalu (e) partnere den sjalu (e) partneren flere sky (e) personer den sky (e) personen
adjektiver som ender på M får +T i intetkjønn og +ME i flertall og bestemt form	en dum tanke en slitsom dag	et dumt spørsmål et slitsomt arbeid	mange dumme spørsmål det dumme spørsmålet noen slitsomme dager den slitsomme dagen
adjektiver med <u>to like konsonanter</u> , og som ender på -ER, -EN og -EL bøyes som a5 , men mister én konsonant i flertall og bestemt form	en vakker sang en vissen blomst ei skummel heks	et vakkert sted et vissent blad et skummelt dyr	flere vakre sanger den vakre sangen mange visne blader det visne bladet noen skumle hekser den skumle hekser
adjektivet LITEN har spesiell bøyning; hankjønn og hunkjønn entall er ulike, flertall og bestemt form er ulike	en liten gutt en liten hund ei lita jente ei lita elv	et lite barn et lite skritt	mange små gutter den lille gutten de små jentene det lille barnet de små hundene

* Unntatt i adjektivene NY og FRI, som må ha +E i flertall og bestemt form.

GRADBØYNING

Adjektivets grunnform heter **positiv**.
I tillegg kan **adjektiver** gradbøyes i **komparativ** og **superlativ**.

Det er kun i **positiv** vi bøyer **adjektiver** i **kjønn** og **tall**.

Komparativ kan ikke bøyes, mens **superlativ** kan bøyes i **bestemthet**.

Gradbøyning gjøres med **endelse** eller med hjelpeordene **MER** og **MEST**.

Med endelse:

- **Positiv:** rød (rødt, røde)
- **Komparativ:** rødere
- **Superlativ:** rødest (den rødeste)

Med hjelpeord:

- **Positiv:** praktisk (praktiske)
- **Komparativ:** mer praktisk
- **Superlativ:** mest praktisk (den mest praktiske)

Adjektiver som **gradbøyes** med hjelpeord, bøyes også i **kjønn** og **tall** i **komparativ** og **superlativ**:

- Knivene er **mer rustne** enn gafflene.
- Vaffeljernet er **mest rustent**.

ADJEKTIVER SOM VANLIGVIS BØYES MED HJELPEORD

Adjektiver laget av **verb**

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV (UBESTEMT)	SUPERLATIV (BESTEMT)
sjarmerende	mer sjarmerende	mest sjarmerende	den mest sjarmerende
irriterende	mer irriterende	mest irriterende	den mest irriterende
brukt	mer brukt	mest brukt	den mest brukte
overrasket	mer overrasket	mest overrasket	den mest overraskede

Adjektiver som har **minst to stavelser** og **slutter på -SK**

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV (UBESTEMT)	SUPERLATIV (BESTEMT)
engelsk	mer engelsk	mest engelsk	den mest engelske
praktisk	mer praktisk	mest praktisk	den mest praktiske
fantastisk	mer fantastisk	mest fantastisk	den mest fantastiske

Lange **adjektiver**

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV (UBESTEMT)	SUPERLATIV (BESTEMT)
interessant	mer interessant	mest interessant	den mest interessante
fabelaktig	mer fabelaktig	mest fabelaktig	den mest fabelaktige
forferdelig*	mer forferdelig	mest forferdelig	den mest forferdelige

* Kortere adjektiver som ender på -IG (f.eks. enig, kjedelig), gradbøyes med endelser.

Adjektiver som **slutter på -EN**

(sammentrukket form i **superlativ, bestemt**)

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV (UBESTEMT)	SUPERLATIV (BESTEMT)
leken	mer leken	mest leken	den mest lekne
kristen	mer kristen	mest kristen	den mest kristne
rusten	mer rusten	mest rusten	den mest rustne
voksen	mer voksen	mest voksen	den mest voksne

ADJEKTIVER SOM VANLIGVIS BØYES MED ENDELSER

Korte **adjektiver** bøyes med endelser

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV (UBESTEMT)	SUPERLATIV (BESTEMT)
rød	rødere	rødest	den rødeste
fin	finere	finest	den fineste
tynn	tynnere	tynnest	den tynne
ny	nyere	nyest	den nyeste

Adjektiver som **slutter på -vokal+M**, bøyes **-mere** og **-mest**

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV (UBESTEMT)	SUPERLATIV (BESTEMT)
dum	dummere	dummest	den dumme
slø	slømere	slømost	den slømmeste
tam	tammere	tammest	den tammeste

Adjektiver som **slutter på -SOM**, bøyes **-mere** og **-st**

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV (UBESTEMT)	SUPERLATIV (BESTEMT)
morsom	morsommere	morsomst	den morsomme
slitsom	slitsommere	slitsomst	den slitsomme
ensom	ensommere	ensomst	den ensomme

Adjektiver som **slutter på -IG**, bøyes **-ere** og **-st**

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV (UBESTEMT)	SUPERLATIV (BESTEMT)
kjedelig	kjedeligere	kjedeligst	den kjedeligste
vanskelig	vanskeligere	vanskeligst	den vanskeligste
fattig	fattigere	fattigst	den fattigste
billig	billigere	billigst	den billigste

Noen **adjektiver** som **slutter på -ER, -EN** eller **-EL**, får **sammentrukket form**

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV (UBESTEMT)	SUPERLATIV (BESTEMT)
vakker	vakrere	vakrest	den vakreste
sikker	sikrere	sikrest	den sikreste
åpen	åpnere	åpnest	den åpneste

Adjektiver som er **uregelmessige** i **komparativ** og **superlativ**

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV (UBESTEMT)	SUPERLATIV (BESTEMT)
gammel	eldre	eldst	den eldste
god / bra	bedre	best	den beste
lang	lengre	lengst	den lengste
liten	mindre	minst	den minste
stor	større	størst	den største
tung	tyngre	tyngst	den tyngste
ung	ynge	yngst	den yngste
vond	verre	verst	den verste

DETERMINATIV

Determinativer (eller bestemmelsesord)

står ofte foran **substantiver** og forteller noe om **substantivenes** **mengde, plassering** eller **tilhørighet**.

Tre kategorier:

KVANTORER ➔ tre bananer

DEMONSTRATIVER ➔ disse bananene

POSSESSIVER ➔ mine bananer

KVANTORER

(mengdeord) forteller om **tall** og **mengde**.

Substantivets **ubestemte artikler**: **en, ei, et**

HANKJØNN	HUNKJØNN	INTEKJØNN
en mann	ei dame	et bord
en sykkel	ei ku	et tre
en feiekost	ei vogn	et stativ

Alle grunntall

én, ei, ett, to, tre, fire, fem, ti, hundre, tusen, million, milliard...

Andre kvantorer

alle, noen, ingen, annen, begge, mange, mye, nok, slik ...

Noen **kvantorer** brukes om ting vi kan telle, andre kvantorer brukes om mengder som vi ikke kan telle:

- **mange** appelsiner (tellelig mengde)
- **mye** ris (utellelig mengde)

Noen **kvantorer** bøyes i **grad**:

POSITIV	KOMPARATIV	SUPERLATIV (UBESTEMT)	SUPERLATIV (BESTEMT)
mange	flere	flest	fleste
få	færre	færrest	færreste
mye	mer	mest	meste
lite	mindre	minst	minste

EKSEMPLER:

- Jeg har **mange** bøker. Du har **flere** bøker. Anne har **flest** bøker.
- Jeg kjenner **få** studenter. Du kjenner **færre** studenter. Igor kjenner **færrest** studenter.

Noen **kvantorer** bøyes i **kjønn** og **tall**:

HANKJØNN / HUNKJØNN	en annen bil	en slik type
INTEKJØNN	et annet tog	et slikt problem
FLERTALL	andre biler	slike problemer

DEMONSTRATIVER

(pekeord) brukes for å **indikere** («peke på») ting. Substantivet står i **bestemt form** etter et pekeord.

	Ting som er i nærheten	Ting som er litt lenger bort
HANKJØNN / HUNKJØNN	denne lampa	den skogen
INTEKJØNN	dette smykket	det fjellet
FLERTALL	disse glassene	de skyene

POSSESSIVER

(eiendomsord) brukes når noe tilhører noe annet.

Her er hatten **min**. Alle liker **min** hatt. (Han liker hatten **sin**).
Her er eplet **mitt**. Vil du smake på **mitt** eple? (Hun vil dele eplet **sitt**).

	eiendomsord (subjekt/objekt er identiske)	eiendomsord (refleksivt)
1. person entall (jeg)	telefonen min hytta mi hodet mitt bilene mine	telefonen min hytta mi hodet mitt bilene mine
2. person entall (du)	telefonen din hytta di hodet ditt bilene dine	telefonen din hytta di hodet ditt bilene dine
3. person entall (han hun den det)	telefonen/hytta/hodet/bilene hans hennes dens dets	telefonen sin hytta si hodet sitt bilene sine
1. person flertall (vi)	telefonen/hytta vår hodet vårt bilene våre	telefonen/hytta vår hodet vårt bilene våre
2. person flertall (dere)	telefonen/hytta/hodet/bilene deres	telefonen/hytta/hodet/bilene deres
3. person flertall (de)	telefonen/hytta/hodet/bilene deres	telefonen sin hytta si hodet sitt bilene sine

Disse **eiendomsordene** bøyes ikke: **hans, hennes, dens, dets, deres**.

Eiendomsord kan stå både **før** og **etter substantivet**.

Når **eiendomsordet** står **før substantivet**, må **substantivet** ha ubestemt form:

Det er **min hund**. Vi har **våre problemer**.

Når **eiendomsordet** står **etter substantivet**, må **substantivet** ha bestemt form:

Hils på **hunden min**. Ikke tenk på **problemerkene våre**.

PREPOSISJONER

Preposisjoner står sammen med andre ord og lager **preposisjonsuttrykk**.

Preposisjoner bøyes ikke.

De fleste **preposisjoner** består av **kun ett ord**, men det finnes også noen fraser som regnes som preposisjoner.

STEDSPREPOSISJONER

på	på bordet	
under	under broa	
foran	foran huset	
bak	bak døra	
over	over hustaket	
i	i bøtta	
inni	inni veska	
mellom	mellom deg og meg	
gjennom	gjennom tunnelen	
rundt	rundt sjøen	
til venstre for	til venstre for inngangen	
til høyre for	til høyre for vinduet	
i nærheten av	i nærheten av skolen min	
ved siden av	ved siden av meg	

TIDSPREPOSISJONER

fra ... til	når noe begynner og slutter	Jeg jobber fra åtte til fire hver dag.
til	fremtid, i starten av noe	Leksene må gjøres til neste dag.
om	fremtid, hvor lenge er det til noe skal skje?	Vi skal gifte oss om et halvt år.
for ... siden	fortid, hvor lenge er det siden noe skjedde?	Oldemoren min døde for ti år siden .
siden	noe som begynte i fortiden og fortsatt gjelder	Jeg har studert siden 2015.
i	periode, hvor lenge noe varer eller varte	Johnny bodde i Berlin i fire år.
på	periode, hvor lang tid det tar å gjøre noe ferdig	Mamma kan lage middag på ti minutter.
ikke ... på	hvor lenge noe ikke har skjedd	Jeg har ikke vært hjemme på en uke.
før / innen	tidligere enn noe annet	Eksamen må leveres før/innen mandag.
etter	senere enn noe annet	Etter klokken åtte er det leggetid.
i løpet av	handlinger som blir ferdige før en gitt periode er ferdig	Jeg betaler regningen i løpet av desember.
under	foran ord som viser til hendelser (ikke tidsuttrykk)	Bestefar var i marinen under krigen.

NOEN UTTRYKK MED PREPOSISJONER OG VERB

av	•å være avhengig av (noe/noen) •å være opptatt av (noe/noen) •å være lei av (noe/noen)	•Petter er avhengig av mora si. •Jeg er opptatt av penger og berømmelse. •Nå er jeg lei av maset ditt!
etter	•å lete etter (noe/noen) •å rette seg etter (noe/noen)	•Vi leter etter et nytt sted å bo. •Elevene må rette seg etter lærerens beskjeder.
for	•å anklage (noen) for (noe) •å sørge for (noe) •å være redd for (noe/noen) •å ha/ta ansvar for (noe/noen)	•Politiet anklaget meg for tyveri. •Vi må sørge for at alle har det bra. •Barn er ofte redde for mørket. •Mannen ville ikke ta ansvar for sønnen sin.
i	•å ha vondt i (noe) •å være glad i (noe/noen) •å være forelsket i (noen) •å være interessert i (noe/noen)	•Om morgenen har jeg alltid vondt i hodet. •Kjæresten min er glad i sjokolade. •Maria er forelsket i Thomas. •Anders er veldig interessert i astronomi.
med	•å hjelpe til med (noe) •å være ferdig med (noe/noen)	•Jeg vil gjerne hjelpe til med oppvasken. •Maria er ferdig med Thomas.
mot	•å advare (noen) mot (noe/noen) •å beskytte (noen) mot (noe/noen) •å være snill mot (noen)	•Han advarte sønnen sin mot alkohol. •Katten beskytter ungene sine mot den sinte hunden. •Mormor er snill mot alle.
om	•å be (noen) om (noe) •å bry seg om (noe/noen) •å drømme om (noe/noen) •å fortelle (noen) om (noe)	•Datteren min ber meg ofte om penger. •Kriminelle bryr seg ikke om loven. •Jeg drømte om deg i natt. •Hun fortalte politiet om innbruddet.
over	•å irritere seg over (noe/noen) •å være klar over (noe)	•Læreren irriterte seg over den late eleven. •Jeg var ikke klar over at du hadde mistet jobben.
på	•å finne på (noe) •å samle på (noe) •å sette pris på (noe/noen) •å tro på (noe/noen) •å lure på (noe) •å være sikker på (noe)	•Barna fant på mye moro i ferien. •Onkelen min samler på mynter og frimerker. •Vi setter pris på våre kolleger. •Jeg tror ikke på det du forteller. •Anita lurer på om du er singel. •Jeg er sikker på at jorden er rund.
til	•å glede seg til (noe) •å ha råd til (noe) •å tvinge (noen) til (noe) •å være for stor/liten til (noe) •å ha lyst til (noe) •å få lov til (noe) •å være nødt til (noe)	•Ungene gleder seg alltid til jul. •Vi har ikke råd til nye klær. •Ingen kan tvinge deg til å spise sunt. •Du er for liten til å være hjemme alene. •Jeg har lyst til å spise pizza. •José fikk ikke lov til å ta fri fra jobben. •Du er nødt til å tenke på fremtiden din.

ADVERB

Hva er adverb?

Adverb gir oss **ekstra informasjon** om det som skjer.

Adverb kan **beskrive verb**, **adjektiver**, andre **adverb** og hele **setninger**.

adverbet «raskt»
beskriver verbet «kjøre»
Bilen **kjør**er **raskt**.

adverbet «veldig»
beskriver adjektivet «stort»
Huset er **veldig stort**.

adverbet «ganske»
beskriver adverbet «sakte»
Bestefar går **ganske sakte**.

adverbet «ikke»
endrer betydningen av **hele setningen**.
Jeg er **ikke** sulten.

STEDSADVERB

forteller oss om **sted** eller **retning**.

Disse adverbene kommer i **par** – ett **adverb** beskriver **sted** og det andre **adverbet retningen**.

- Jeg sitter **hjemme**. ← Jeg er på ett sted.
- Jeg går **hjem**. ← Jeg forflytter meg i en retning.

Jeg er på et sted (sitter, står, sover, spiser, leker ...)	Jeg går til et sted (sykler, kjører, reiser, drar ...)
inne	inn
ute	ut
borte	bort
oppe	opp
nede	ned
hjemme	hjem
her	hit
der	dit

DEN LILLE GRAMMATIKKBOKA

TIDSADVERB

forteller oss **når** noe skjer, **hvor ofte** noe skjer, **hvor lenge** noe skjer.

Tidsadverbene står ofte **først** eller **sist** i en setning. Men de kan også stå på **setningsadverbialets** plass

- Jeg er **straks** hjemme.
- Jeg går meg **ofte** en tur.
- Jeg har sovnet **lenge**.

TIDSADVERB	PLASSERING I SETNINGEN	EKSEMPEL
aldri	•(først i sjeldne tilfeller) •setningsadverbial •setningsadverbial	•(Aldri har jeg vært så lykkelig!) •Jeg har aldri vært så lykkelig!
alltid	•først •sist	•Du har alltid vært en snill gutt.
da	•først •sist	•Da kom han fra jobb. •Han kom fra jobb da .
etterpå	•først •sist	•Etterpå drar vi hjem. •Vi drar hjem etterpå .
ennå	•(først – sjelden) •setningsadverbial •sist	•(Ennå er han student.) •Han er ennå student. •Han er student ennå .
før	•først •sist	•Før var jeg glad i pizza. •Jeg var glad i pizza før .
nå	•først •(setningsadverbial – sjelden) •sist	•Nå er det sommerferie. •(Det er nå sommerferie.) •Det er sommerferie nå .
ofte	•setningsadverbial •sist	•Vi spiller ofte fotball. •Vi spiller fotball ofte .
senere	•først •sist	•Senere blir det middag på restaurant. •Det blir middag på restaurant senere .
snart	•først •setningsadverbial •sist	•Snart blir jeg sint på deg. •Jeg blir snart sint på deg. •Jeg blir sint på deg snart .
så	•først	•Så gikk vi ut.
tidlig	•(måtesadverbial – sjelden)* •sist	•(Jeg må gå tidlig på skolen.) •Jeg må gå på skolen tidlig .

* Måtesadverbialer står før andre typer adverbialer i setningen, «på skolen» er et stedsadverbial.

MÅTESADVERB

forteller noe om **måten** en handling blir utført på.

Måtesadverb er laget av **adjektiver** og identisk med **adjektivets** form i **intetkjønn**.

ADJEKTIV (predikativ etter verbet «være»)	ADVERB (adverbial som beskriver et verb)
Middagen er god .	Middagen smaker godt .
Toget er raskt .	Toget kjør er raskt .
Planten er høy .	Planten strek er seg høyt .
Stemmene våre er lave .	Jeg snak ker lavt .
Mannens glis er falskt .	Mannen glis er falskt .
Stua er ren .	Jeg har gjor t rent i stua.
Jeg er rolig .	Jeg lar det rolig .

Måtesadverb kan bøyes i grad, akkurat som **adjektiver**.

KOMPARATIV	SUPERLATIV
Restaurantmiddager smak er bedre enn hjemmelaget mat.	Restaurantmiddager smak er best .
Flyet beve ger seg raskere enn toget.	Flyet beve ger seg raskest .
Trær strek ker seg høyere enn planter.	Trær strek ker seg høyest .
Du snak ker lavere enn meg.	Du snak ker lavest av oss to.

ADVERB

GRADSADVERB

forteller oss i **hvilken grad** noe skjer

Gradsadverb som brukes sammen med **verb**:

mye	Elevene bråker mye .
masse	Guttene i skolegården slåss masse .
lite	Det snør lite i kveld.
litt	Kjæresten og jeg har kranglet litt .

Gradsadverb som brukes sammen med **adjektiver** og **adverb** i **positiv** (det finnes mange flere):

litt	Sjefen min er litt rar .
veldig	Jeg sov veldig lenge .
ganske	Du er ganske høy .
nokså	Karakterene mine var nokså gode .
allfor	Du kjører allfor fort .
ekstremt	Dette er ekstremt dårlige nyheter.
utrolig	Pappa synger utrolig bra .

Gradsadverb som brukes sammen med **adjektiver** og **adverb** i **komparativ**

litt	Kan du kjøre litt raskere ?
mye	Vi må jobbe mye fortere enn dette.
enda litt	Slik blir forholdet ditt enda litt bedre .
ganske mye	Hun er ganske mye penere enn jeg trodde.

Gradsadverb som brukes sammen med **adjektiver** og **adverb** i **superlativ**

aller	Du er den aller snilleste jeg kjenner. Han løper aller raskest .
-------	---

MODALE ADVERB

forteller oss noe om **holdningen** til den som snakker, eller hvor **sikker** personen er på utsagnet sitt.

Modale adverb står ofte på plassen til **setningsadverbiale**.

Noen av de viktigste **modale adverbene**:

Jo	når informasjonen er kjent	Du vet jo at jeg er glad i deg!
vel	når man ønsker bekræftelse	Du kommer vel hjem i kveld?
da	når man «anklagen» noen for noe	Du må da skjønne at jeg blir sint.
nok	når man antar at noe er sant	Birger står nok på eksamen.
forhåpentligvis	når man håper at noe er sant	Hun har forhåpentligvis låst døra.
heldigvis	når man er glad for noe	Jeg har heldigvis ikke blitt syk.
dessverre	når man er trist for noe	Du er dessverre ikke invitert.

SETNINGSADVERB

forandrer betydningen til **hele setningen**

Setningsadverb kan stå på plassen til **setningsadverbiale**, og det omfatter mange av de andre typene adverb, for eksempel:

- **Nektelsesadverb**: aldri, ikke, neppe
- **Tidsadverb**: aldri, vanligvis, alltid, fremdeles, sjelden, iblant, snart, ofte ...
- **Modale adverb**: altså, antakeligvis, dessverre, visst, vel, heller, muligens, kanskje, nok ...

Men det kan kun kalles **setningsadverb** dersom det står på plassen til **setningsadverbiale**.

Et **adverb** som flyttes fra **setningsadverbiale**s plass, kan forandre **setningens betydning**:

Eksempel:	Plass:	Hva betyr det?
Anja spiser bare sjokolade.	setningsadverbial	Anja spiser ikke noe annet enn sjokolade.
Bare Anja spiser sjokolade.	adverbet «bare» er en del av subjektet	Anja er den eneste som spiser sjokolade.

Eksempel:	Plass:	Hva betyr det?
Nå drikker Miriam også rødvin.	setningsadverbial	Før var det bare andre personer som drakk rødvin.
Nå drikker Miriam rødvin også .	vanlig adverbial	Før drakk Miriam andre ting, for eksempel kaffe og brus.

En **leddsetning** er en setning som er inni en større setning.

Leddsetningen er vanligvis et av setningsleddene (f.eks. **direkte objekt**) i den komplette setningen.

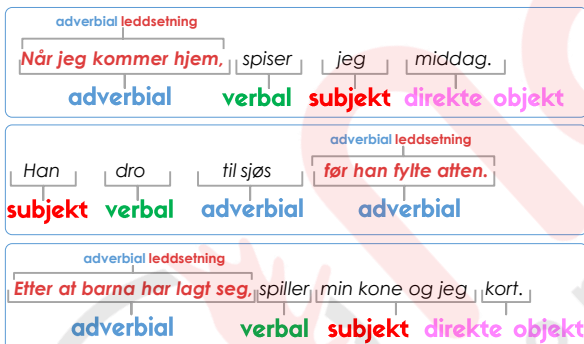
Mange **leddsetninger** innledes av en subjunksjon

- Subjunksjonen «at» innleder leddsetningen «at du likte pannekaker».
- Her er **leddsetningen direkte objekt** i helsetningen.
- **Leddsetninger** kan også ha andre funksjoner i helsetningen.
- Det finnes tre typer **leddsetninger**: **adverbiale**, **substantivistiske** og **adjektivistiske** leddsetninger.

ADVERBIALE LEDDSETNINGER

fungerer som **adverbial** i helsetningen

subjunksjoner som ofte innleder **adverbiale leddsetninger**:
før, når, fordi, etter at, hvis, slik at, selv om

SUBSTANTIVISTISKE LEDDSETNINGER

har omtrent samme funksjon i **helsetningen** som et **substantiv** (eller et **pronomen**).
De kan derfor være **subjekt** (sjelden) eller **direkte objekt** (ofte).

subjunksjoner som ofte innleder **substantivistiske leddsetninger**:
at, om, hva, hvor, hvorfor, når

ADJEKTIVISTISKE LEDDSETNINGER

utgjør **ikke** et **helt setningsledd**, men en **del** av et **setningsledd**.
De har ofte samme funksjon som **adjektiver**: de beskriver **substantiver** (og **pronomen**).

En **adjektivistisk leddsetning** kan være en **del av subjekt**, **direkte objekt**, **predikativ**, **indirekte objekt** og **adverbial**.

subjunksjon som ofte innleder **adjektivistiske leddsetninger**:
som

Ordstilling i leddsetninger

Regelen for ordstilling i leddsetninger er:

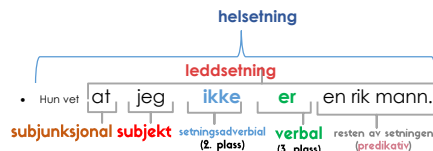
SSAV

sSAV = subjunksjonal – subjekt – (setnings)adverbial – verbal – resten av setningen

I **helsetninger** er regelen at **verbalet** kommer på **2. plass**, og **setningsadverbialet** kommer ofte på **3. plass**.

I leddsetninger bytter de plass:

Vi håper du likte

DEN LILLE
GRAMMATIKKBOKA

Vil du lære mer?
www.norskforinnvandrere.no
Vi har mange gode kurs!

Hilsen
Ingjerd og Stian